

Intelektualne teškoće

Contents

Sudionici	1	Prijedlozi	19
Intelektualne teškoće	2	Prilagodbe u kontekstu neformalnog	
Intelektualno funkcioniranje	3	obrazovanja odraslih	23
Adaptivno funkcioniranje	4	Metode i tehnike poučavanja.....	24
Početak tijekom ranog rasta i		Metoda objašnjavanja.....	25
razvoja	5	Metoda demonstracije	27
Sudionici	6	Metoda vođenja	27
Nazivlje	7	Dodatak: Radioničke vježbe	30
Podjela.....	9	Ne razumijem te	30
Uzroci	11	Dodatak: Radioničke vježbe	31
Učestalost.....	13	Marsovac	31
Osnovne teškoće.....	14	Dodatni linkovi: Intelektualne teškoće	
Sudionici	16	.....	32
Dodatne teškoće.....	17		

Sudionici

Prisjetite se jeste li ikada bili u kontaktu s osobama s intelektualnim teškoćama. Podijelite vlastita iskustva usmjeravajući se na aspekte komunikacije koji su vam bili izazovni. Podijelite s grupom kako ste se osjećali i koji su vam općenito dojmovi vezani uz realne ili imaginarne kontakte s osobama s intelektualnim teškoćama.

Intelektualne teškoće

Intelektualne teškoće se definiraju kao stanje koje nastaje tijekom ranog razdoblja razvoja djeteta, a koje je karakterizirano značajno ispodprosječnim intelektualnim funkcioniranjem i adaptivnim ponašanjem.

U ovom opisu intelektualnih teškoća ističu se tri važne stavke:

- **Intelektualno funkcioniranje**
- **Adaptivno funkcioniranje**
- **Početak tijekom ranog rasta i razvoja.**

U nastavku će svaka od njih biti detaljnije objašnjena.

Intelektualno funkcioniranje

**Intelektualno funkcioniranje
jest sposobnost mišljenja koja
omogućuje snalaženje u novim
prilikama. Mjeri se testovima
inteligencije.**

Jedinica za označavanje stupnja
iskazane inteligencije na testovima
naziva se kvocijent inteligencije (IQ).
Iznos IQ - a ispod kojeg se smatra da
se radi o teškoćama u tom području
iznosi 70.

Inteligencija je primarno genetski
određen potencijal, teži stabilnosti,
otporna je na uvježbavanje, te nije
nešto što se da naučiti.

Otprilike 95 % ljudi ima kvocijent
inteligencije u rasponu od 70 do 130.
Prosječna vrijednost IQ – a iznosi
100, a ukoliko je on niži od 70 onda se
postavlja sumnja na teškoću.

Adaptivno funkcioniranje

Adaptivno funkcioniranje označava koliko učinkovito osoba ispunjava zahtjeve svakodnevnog života i koliko dobro zadovoljava standarde osobne neovisnosti za određenu dobnu skupinu, sociokulturalno podrijetlo i uvjete u zajednici.

Adaptivno ponašanje uključuje:

- Vještinu komuniciranja
- Socijalne vještine
- Školske, odnosno poslovne vještine
- Vještine osobne neovisnosti
- (...)

Adaptivno funkcioniranje je primarno naučeno ponašanje, osjetljivo na uvježbavanje/rehabilitaciju.

Početak tijekom ranog rasta i razvoja

Početak stanja, odnosno prve manifestirane teškoće odnose se na period razvoja djeteta, tj. djetinjstvo i adolescenciju. Američki klasifikacijski priručnik strogo određuje da se prve teškoće moraju razviti do 18. godine života.

Intelektualne teškoće nisu samo loš rezultat na testovima inteligencije.

Intelektualne teškoće dijagnosticira stručnjak na temelju opsežnih dijagnostičkih postupaka, primarno testiranja intelektualnog i adaptivnog funkcioniranja. Bez oštećenja u području prilagodbe, dijagnoza intelektualnih teškoća se ne može uspostaviti.

Sudionici

Ispišite što više nazive za koje ste čuli, a koji označavaju ili bi mogli biti povezani s osobama s intelektualnim teškoćama.

Budite brzi, ne brinite trenutno o ispravnosti, etičnosti ili mogućoj negativnoj konotaciji naziva.

Nakon ispisivanja pojedinci mogu pročitati popis te grupno raspravite ispravnost ispisanih naziva.

Nazivlje

Ime za ovu vrstu teškoća mijenjao
se vrlo često. Ovo su neke od često
korištenih:

- Idiot, imbecil, debil
- Intelektualno insuficijentan
- Slabouman
- Umno zaostao

Svi ovi nazivi su zastarjeli i ne
koriste se više!

Najdulje korišten termin (u novijoj povijesti) jest „mentalna retardacija“. Na lat. retardio znači zadržavanje, zakašnjavanje. Što, nadalje, onda znači da osoba s mentalnom retardacijom zaostaje, kasni u razvoju ili ima usporen razvoj.

Naziv mentalna retardacija jest još aktualan, međutim, nove klasifikacije bolesti su ga zamijenile terminom „intelektualne teškoće“. Univerzalna preporuka jest korištenje novog naziva.

Ispravan naziv za teškoću i osobu koja pati od iste jesu intelektualne teškoće i osobe s intelektualnim teškoćama.

Podjela

Za ovu svrhu koristit ćemo kategorizaciju i nazive iz prethodnih izdanja klasifikacijskih priručnika koji su aktualno još i dalje na snazi. Brojevi u zagradi označavaju kvocijent inteligencije.

- **Blaga mentalna retardacija (50 – 69)**
- **Umjerena mentalna retardacija (35 – 49)**
- **Teška mentalna retardacija (20 – 34)**
- **Duboka mentalna retardacija (< 20)**

- **Blaga mentalna retardacija**

Osobe s blagim teškoćama vjerojatno imaju neke poteškoće pri učenju.

Kao odrasli mogu biti sposobni za rad, relativno samostalan život i ostvarivanje socijalnih odnosa. Za to im je često potrebna stručna podrška.

- **Umjerena mentalna retardacija**

Osobe s umjerenim teškoćama imaju značajnije zaostajanje u razvoju, ali većina može postići određen stupanj neovisnosti u samozbrinjavanju, uspostavljanju socijalnih odnosa te steći određenu školsku naobrazbu.

- **Teška mentalna retardacija**

Osobe s teškim intelektualnim oštećenjem najvjerojatnije u potpunosti ovise o stalnoj pomoći okoline.

- **Duboka mentalna retardacija**

Osobe s dubokim intelektualnim oštećenjima imaju ozbiljna ograničenja u brizi za sebe, kontinenciji, komunikaciji, pokretljivosti.

**Najveći udio oboljelih osoba
pripada kategoriji blage mentalne
retardacije.**

Uzroci

Postoji niz čimbenika, ponajviše bioloških, a manje psihosocijalnih koji se vežu uz pojam intelektualnih teškoća. Svi ti čimbenici mogu se svrstati u tri kategorije prema vremenu nastajanja:

- prenatalni (tijekom trajanja trudnoće)
- perinatalni (tijekom trajanja poroda)
- postnatalni (tijekom djetinjstva)

Otprilike 30 – 40 % osoba s mentalnom retardacijom ne može se utvrditi jasna etiologija, odnosno uzrok. Što je oštećenje lakše to je manje poznato zbog čega je nastalo.

Uz dijagnozu intelektualne teškoće vežu se u nastavku navedene okolnosti u procijenjenom postotku slučajeva koje se nalazi u zagradi.

- **Rana oštećenja u embrionalnom razdoblju (30 %)**
- **Utjecaji okoline (15 – 20 %)**
- **Trudnoća i perinatalni problemi (10 %)**
- **Nasljednost (5 %)**
- **Opća zdravstvena stanja stečena u dojenačkoj dobi ili djetinjstvu (5 %)**

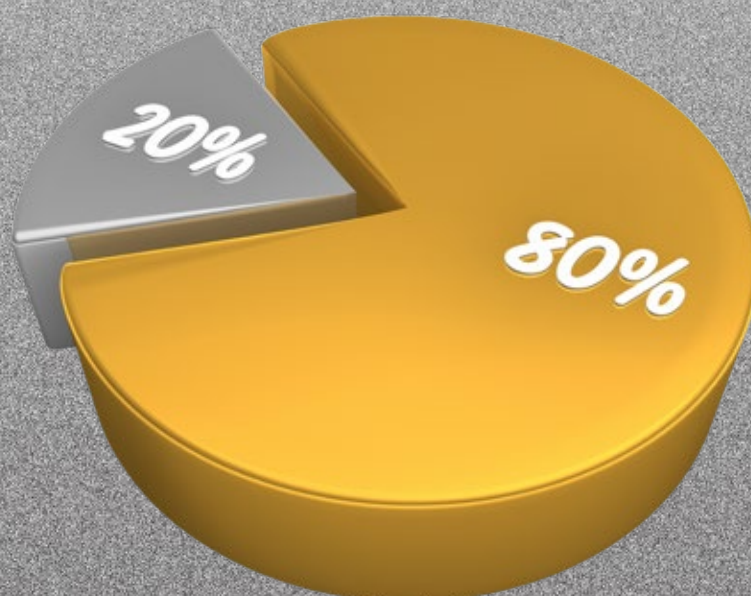
Uz intelektualne teškoće vežu se u nastavku navedene okolnosti: primjer ranog oštećenja u embrionalnom razdoblju je Downov sindrom. Primjer perinatalnih problema i problema u trudnoći nastaje radi ozljeda, infekcija i neuhranjenosti. Primjer intelektualnih teškoća koje nastaju nasljednim putem su tuberozna skleroza i sindrom lomljivog X kromosoma.

Velikom udjelu intelektualnih teškoća uzrok je nepoznat!

Učestalost

Informacije o čestini osoba kojima je dijagnosticirana bolest/stanje intelektualne teškoće kreću se od 1 (DSM – IV) do 3 % (WHO).

Češće se dijagnosticira kod dječaka nego kod djevojčica. S povećanjem stupnja oštećenja smanjuje se udio oboljelih. Dakle, najveći je broj dijagnosticiranih lakih intelektualnih teškoća (više od 80 %), zatim slijede umjerene intelektualne teškoće te teške i duboke intelektualne teškoće (koje zajedno čine manje od 20 posto udjela).

Osnovne teškoće

Osnovne teškoće s kojima se osobe s intelektualnim teškoćama često susreću opisane su u nastavku.

- **Slabije pamćenje**

Pamćenje je značajno slabije, kako u zapamćivanju novog sadržaja, tako i u dosjećanju onog već usvojenog.

- **Teškoće s pažnjom**

U okviru pažnje, očekuju se teškoće njenog usmjeravanja na aktivnost kao i teškoće zadržavanja na aktivnosti.

- **Teškoće sa apstraktnim pojmovima**

Mišljenje je vrlo konkretno, iznimno teško razumiju apstraktne pojmove i imaginarne situacije.

- **Poteškoće sa govorom**

Govor djece s intelektualnim teškoćama pokazuje zaostajanje u svom razvoju u odnosu na drugu djecu.

- **Slabije razumijevanje**

Odrasle osobe sveukupno lošije koriste i razumiju jezik.

- **Opća nespretnost**

Rane motoričke sposobnosti pokazuju zaostajanje u razvoju, a kasnije je najčešće prisutna opća nespretnost.

- **Slabije socijalne vještine**

Socijalne vještine su slabije razvijene.

- **Slabije emocionalno doživljavanje**

Emocionalno doživljavanje je pojednostavljeno i vezano uz konkretne događaje.

- **Ličnost**

Ličnost pokazuje jednostavniju strukturu.

Sudionici

U manjim grupama prodiskutirajte glavne značajke intelektualnih teškoća. Zamislite djevojčicu od tri godine i njezinu okolinu kojoj je rečeno da Inge sada jasno zaostaje u razvoju, da se vjerojatno radi o intelektualnim teškoćama i da će imati teškoća cijeli život. Napišite jedinstveni scenarij u kojem ispisujete daljnji tijek života djevojčice Inge. Podijelite s drugima svoje glavne dojmove.

Dodatne teškoće

Mnogi neurorazvojni, psihijatrijski i drugi medicinski poremećaji/bolesti i teškoće se javljaju uz intelektualne teškoće. U nastavku su pobrojani oni koji se često simultano javljaju:

- Epilepsija
- Cerebralna paraliza/drugi motorički poremećaji
- Senzorne teškoće
- Teškoće u ponašanju
- Teškoće u mentalnom zdravlju

Dugo se smatralo da osobe s intelektualnim teškoćama ne mogu patiti od drugih mentalnih (psihijatrijskih) poremećaja, međutim čak otprilike četvrtina njih ima i dodatnu dijagnozu vezanu uz mentalno zdravlje.

Prijedlozi

Prijedlozi za uspješniju komunikaciju: Izražavanje

Pri izražavanju je uputno koristiti uobičajene riječi te jednostavne, kratke rečenice. Dobro je Izbjegavati apstraktne pojmove i stručnu terminologiju. U komunikaciji se nastojati usmjeriti na konkretno, postavljati jasna pitanja i koristiti dulje pauze u izražavanju.

Prijedlozi za uspješniju komunikaciju: Davanje uputa za rad

Pri davanju upute za rad, kompleksnije zadatke potrebno je razlomiti na manje operacije. Za svaku operaciju potrebno je dati posebnu uputu, a nakon svake upute provjeriti razumijevanje. Potom, omogućiti realnu primjenu upute koju valja pomno pratiti i kontinuirano davati povratnu informaciju o učinjenome.

Prijedlozi za uspješniju komunikaciju: Provjera razumijevanja

Pri provjeri razumijevanja važno je tražiti osobu da ponovi danu uputu onako kako ju je razumjela. Potom smo u mogućnosti nadopuniti izostavljene dijelove i ispraviti netočnosti. Nakon toga, dobro je ponovno provjeriti razumijevanje verbalnim reproduciranjem postupaka („Molim te, ponovi mi uputu da vidim jesi li me dobro razumio/-jela!”).

Izbjegavati pitanje: „Jesi li me razumio/-jela?”. Nakon njega će obično uslijediti samo odgovor „da” ili „ne” koji će malo govoriti o stvarnom razumijevanju zadatka. Naposljetku, dobro je ponovno provjeriti ima li kakvih pitanja, potaknuti da se uputa zapiše na papir te, ponovno pratiti izvedbu zadanog zadatka.

Prijedlozi za uspješniju komunikaciju: Davanje povratne informacije

Pri davanju povratne informacije, važno je to učiniti odmah po učinjenom postupku, bez odgode. Ona mora uvijek biti istinita, bez iskrivljavanja u bilo kojem smjeru. Potrebno je jasno izreći što je krivo te dati konkretnu (ponoviti) uputu kako poboljšati postupak. Uvijek je dobro provjeriti razumijevanje, potrebu za dodatnim pojašnjenjima i pratiti primjenu upute.

Važno je pratiti cjelokupno ponašanje osobe s ciljem identifikacije onoga što bi moglo upućivati na zbunjenost, nejasnoće ili potrebu za dodatnom podrškom. Tijekom cjelokupnog procesa, potrebno je obratiti pozornost na motivaciju te ju poticati i održavati različitim kreativnim metodama. Bitno je da se obrazovni proces odvija u prostoru sa što manje ometajućih faktora.

U komunikaciji s osobama s intelektualnim teškoćama čest je osjećaj frustracije zbog učestale potrebe za ponavljanjem sadržaja koje je već nekoliko puta prethodno izrečeno. Od iznimne je važnosti u kontaktu biti strpljiv, ponavljati koliko god je potrebno puta i pokazati prihvatanje osobe u cijelosti zajedno sa svojim teškoćama.

Prilagodbe u kontekstu neformalnog obrazovanja odraslih

Prilagodbe u kontekstu neformalnog obrazovanja odraslih:

- Nisu potrebne nikakve posebne prilagodbe

Metode i tehnike poučavanja

Metode i tehnike poučavanja u
kontekstu neformalnog obrazovanja
odraslih:

- Metoda objašnjavanja
- Metoda demonstracije
- Metoda vođenja

Metoda objašnjavanja

Ukoliko se među vašim polaznicima nalaze osobe s intelektualnim teškoćama buditi spremni prilagoditi sadržaj koji predajete. Ponekad će biti potrebno smanjiti opseg, ponekad terminologiju i složenost izražavanja, ponekad dinamiku predavanja.

Koja od ovih tehnika vam je potrebna najčešće ćete morati otkriti sami budući osobe s intelektualnim teškoćama vrlo često sebe ne doživljavaju kao osobe s intelektualnim teškoćama niti mogu jasno verbalizirati koji oblik prilagodbi im je potreban.

Ono što svakako možete učiniti je pripremiti jednostavni pisani prikaz sadržaja koji ćete podijeliti s polaznikom s intelektualnim teškoćama.

Odvojite vrijeme tijekom predavanja kada ćete o najvažnijim konceptima i postavkama porazgovarati s polaznikom s intelektualnim teškoćama.

Ukoliko vam je to prihvatljivo možete
takvo što učiniti i 15ak minuta nakon
predavanja.

Koristite jednostavan jezik, ali svakako
zadržite + / + poziciju u kojoj uvažavate
sugovornika kao odraslu osobu.

Metoda demonstracije

Ukoliko imate polaznika s intelektualnim teškoćama demonstraciju obavite samo za njega, prateći ju jednostavnim i preciznim objašnjavanjem.

Možete polazniku omogućiti da se i sam okuša, ali uz nadzor i usmjeravanje.

Svakako nemojte dopustiti da demonstracija ode u igru, ako vam to nije bio prvobitni cilj.

Metoda vođenja

Prema dogovoru sa sudionikom.

Sudionici

Vi ste organizator tečaja pod nazivom „Kratki uvod u filozofiju“. Prijavila se odrasla osoba s intelektualnim teškoćama koja silno želi sudjelovati na tečaju. Kako biste prilagodili tečaj s obzirom na teškoće koju polaznik ima?

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Dodatak: Radioničke vježbe

Ne razumijem te

Potreban pribor: ljudi

Uputa: Sljedeće koncepte prilagodite tako da ih može razumjeti dijete koje ide u treći razred.

- Brzina
- Kondenzacija
- Motor s unutarnjim izgaranjem
- Duga

Svrha: Osobe s intelektualnim teškoćama imaju mogućnost razumjeti složene i apstraktne koncepte. Potrebno je samo za objašnjavanje koristiti riječi, zvukove, geste ili druge alate koji su njima bliski, uobičajeni, te kojima se sami koriste. Pojednostavljanje sadržaja dobra je vježba za vaš mozak, činite to!

Dodatak: Radioničke vježbe

Marsovac

Potreban pribor: papir i olovka,
ljudi

Uputa: Zamislite da ste Marsovac. Izradite listu najčudnijih običaja Zemljana. Za svaku stavku na listi promislite koliko vam je ona prihvatljiva i imate li bolju alternativu. Grupno prokomentirajte.

Svrha: Društvene norme koje slijedimo su dogovorene te ih učimo kroz naše odrastanje. Samim time što ih koristimo ne znači da su one jedine ispravne. Osobe s intelektualnim teškoćama ponekad se ne ponašaju u skladu s normama, stoga je dobro imati na umu da oni nisu nepristojni nego se samo nisu uključili u dogovore.

Dodatni linkovi: Intelektualne teškoće

JoinIN: European Network for
Inclusive Higher Education

Guidelines on the inclusion of
people with intellectual disabilities
in adult literacy services

Peanut Butter Falcon
(2019)

I Am Sam
(2010)